

บทที่ 4

การวิเคราะห์ รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการนำเสนอรายการ

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ คือ ข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ บทโทรทัศน์ของสปอตและรายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ "ผู้รู้" ที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์และการใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ ข้อมูลจากการบันทึกเทปสปอตโทรทัศน์เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย จำนวน 11 ชุด แพร่ภาพ 80 ตอน เทปโทรทัศน์รายการสุขภาพอนามัย จำนวน 14 รายการ ทางสถานีโทรทัศน์ที่แพร่ภาพจากกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 และช่อง 9 อสมท. สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 5 และ ช่อง 7 และสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ และข้อมูลจากการสังเกตการณ์ผลิตรายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ข้อมูลดังกล่าวแล้ว ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการนำเสนอรายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

การผลิตรายการโทรทัศน์นั้นมีรูปแบบรายการหลากหลาย รูปแบบที่จะผลิตออกมาเพื่อเผยแพร่สาร หรือ "สาระ" นั้นไปถึงผู้รับสาร ซึ่งลักษณะรูปแบบรายการต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของรายการ ทีมงานผู้ผลิตรายการ ตลอดจนเวลาในการนำเสนอรายการด้วย โดยมุ่งหวังให้เกิดผลดีต่อผู้ชมหรือผู้รับสารมากที่สุดในที่นี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหา รูปแบบ และการนำเสนอรายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยดังต่อไปนี้

รูปแบบรายการ

รายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย จำนวน 14 รายการ ซึ่งแพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ที่แพร่ภาพจากกรุงเทพมหานคร 5 สถานีในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2534 ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นข้อมูลศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีรูปแบบรายการแตกต่างกัน แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. รายการประเภทนิตยสารทางอากาศ 2 รายการ ได้แก่ รายการเฮลล์โฮว์ รายการคุยกับหมอนัก
2. รายการประเภทสารคดี 8 รายการ ได้แก่ รายการวิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต

รายการอาหารและยา รายการชวนกันฟื้นดี รายการพหุหมอศิริราช รายการสารคดีสั้นสุขภาพจิตรายการเสริมสุขภาพเพื่อชีวิต รายการหมอบประจำบ้าน และรายการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

3. รายการสนทนา 1 รายการ ได้แก่ รายการปัญหาชีวิตและสุขภาพ

4. รายการประเภทละครสั้น 3 รายการ ได้แก่ รายการบ้านนี้ (ไม่) มีปัญหา รายการละครสั้นชุดสุขภาพจิต รายการละครสั้นผู้ใหญ่มาที่บ้าน รายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยพบว่ามีรูปแบบสารคดีในตนเอง เดียวกับรายการสารคดีโดยทั่วไป ที่นำเสนอสาระความรู้ที่เป็นข้อมูลเท็จจริง เกี่ยวกับเรื่องราวของสุขภาพอนามัยหากแต่รูปแบบรายการไม่ได้เฉพาะเจาะจง ให้ดำเนินตามกรอบของสารคดีอย่างแท้จริง ในบางตอนของรายการได้มีรูปแบบของสารคดีที่บันเทิงสุขภาพร่วมอยู่ด้วย เช่นกัน ดังรายการเสริมสุขภาพเพื่อชีวิตได้มีสโลแกนรายการอย่างชัดเจนว่า เป็นรายการสารคดีเพื่อการบันเทิงสุขภาพ "สารคดีบันเทิงเสริมสุขภาพเพื่อชีวิตคู่สัปดาห์ชีวิตจะสดใส" รายการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีรูปแบบเป็นสารคดียาวเช่นเดียวกับรายการเสริมสุขภาพเพื่อชีวิต แต่รายการมิได้เน้นการบันเทิงสุขภาพหากกลับเน้นให้เป็นรูปแบบสารคดีสุขภาพที่เรียบง่าย ใช้ถ้อยคำสำนวนง่ายแก่การเข้าใจ เป็นการวางรูปแบบสารคดีสุขภาพที่สามารถนำข้อมูลเท็จจริงเกี่ยวกับสุขภาพ มาปรับให้เข้ากับรูปแบบสารคดีสุขภาพอย่างพอเหมาะพอควร ดังรายการในตอน "มาดื่มน้ำสมุนไพร กันเถอะ" ที่บรรยายไว้ด้วยภาษาและถ้อยคำที่สละสลวยเข้าใจง่ายว่า "เราไม่อยากจะรู้ว่าวันหนึ่งคุณดื่มน้ำก็แก้ว แต่เราอยากทราบว่าวันนี้คุณดื่มน้ำอะไรบ้าง... "มาดื่มน้ำสมุนไพรเถอะ" จากนั้นก็จะบรรยายเนื้อหาสมุนไพรต่าง ๆ เช่น ทับทิม ฝรั่ง มะม่วง และเชิญชวนให้ดื่มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพที่แข็งแรง เนื้อหาในรายการยังคงรูปแบบของสารคดีไว้ คือ เป็นเรื่องที่อยู่ในแกน (Themes) เดียวกันตลอด

รูปแบบของรายการสารคดีสุขภาพที่ได้ศึกษานี้ พบว่าทั้งรูปแบบสารคดีสั้น สารคดียาว ยังไม่มีข้อแตกต่างอื่น ๆ มากนักนอกจากเวลาของรายการที่ว่า สารคดีสั้น มีระยะเวลาแพร่ภาพตั้งแต่ 1 นาที - 15 นาที ส่วนรายการสารคดียาวจะมีระยะเวลาแพร่ภาพมากกว่า 15 นาที ขึ้นไปถึง 1 ชั่วโมง เต็ม ๆ

นอกจากนี้รูปแบบละครสั้นที่พบในรายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยนั้น มีรูปแบบละครสั้น ตั้งแต่ 5 นาที เช่น รายการ บ้านนี้(ไม่)มีปัญหา ถึงเวลา

ครึ่งชั่วโมง เช่น รายการละครสั้นผู้ใหญ่มากับอนามัย แต่อย่างไรก็ตามมีรายการละครสั้นผู้ใหญ่มากับอนามัยที่นอกจากใช้รูปแบบละครสั้นโดยให้ตัวละครคือ ผู้ใหญ่มากซึ่งเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปและเข้าถึงผู้รับสารได้มากมาเป็นตัวแสดงนำ และให้ดาราคือ สุประวัติ ปัทมสูตร มารับบทผู้ใหญ่มากซึ่งเป็นการใช้หลัก Promotion มาช่วยในการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยด้วย

รูปแบบสปอต

จากการศึกษาพบว่าในการดำเนินการแพร่ภาพโฆษณาทางโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่ข่าวสารไปยังผู้รับสารนั้น นอกเหนือจากการโฆษณาสินค้าในเชิงธุรกิจซึ่งแบ่งตามลักษณะกว้าง ๆ ได้ 3 แบบ คือ ลักษณะโฆษณาแบบสปอต การโฆษณาโดยรายการ และการโฆษณาในรายการแล้ว ยังมีการแพร่ภาพการโฆษณาในรูปแบบสปอตอีก 2 ลักษณะที่ผู้ผลิตจัดทำขึ้นเพื่อแจ้งข่าวสารในลักษณะที่แตกต่างกัน คือ

1. สปอตโทรทัศน์เพื่อแจ้งข่าวสาร (Informative spot) หมายถึงสปอตโทรทัศน์ที่จัดทำขึ้นเพื่อแจ้งข่าวสาร ความเคลื่อนไหวในด้านต่าง ๆ โดยการหวังผลในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นหรือการหวังผลเพียงระยะสั้น เช่น สปอตการจัดประชุมต่าง ๆ เป็นต้น

2. สปอตโทรทัศน์เพื่อการรณรงค์ (To Campaign spot) หมายถึง สปอตโทรทัศน์ที่จัดทำขึ้นนอกเหนือจากทำหน้าที่แจ้งข่าวสารแล้วยังมุ่งหวังให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งในระยะยาว เช่น สปอตโทรทัศน์รณรงค์ให้เลิกรับประทายยาบ้า สปอตโทรทัศน์ต่อต้านเอดส์ เป็นต้น

ผู้วิจัยได้นำสปอตโทรทัศน์เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ที่แพร่ภาพออกอากาศในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2534 ทางสถานีโทรทัศน์ที่แพร่ภาพออกอากาศจากส่วนกลาง 5 สถานีจำนวน 11 ชุดแพร่ภาพจำนวน 80 ตอน มาศึกษาพบว่า มีรูปแบบสปอตใน 2 ลักษณะ ดังกล่าว คือ สปอตโทรทัศน์เพื่อแจ้งข่าวสาร (To Inform) จำนวน 2 ชุด คือ สปอตเรื่องการประชุมวิชาการพยาบาลและสปอตสัปดาห์วันพยาบาล แพร่ภาพจำนวน 14 ตอน เป็นสปอตที่แจ้งว่า จะมีการจัดประชุมวิชาการพยาบาลขึ้นในวันที่ และจะมีการจัดสัปดาห์วันพยาบาลขึ้นระหว่างวันที่ มีรูปแบบการแจ้งให้ทราบด้วยข้อความตรงไปตรงมาไม่มีอะไรเป็นจุดเด่นในการแจ้งข่าวสารทาง การส่งเสริมสุขภาพ

ส่วนสปอตเพื่อการรณรงค์นั้น มีจำนวน 9 ชุด จำนวน 66 ตอน ได้แก่ สปอตเรื่อง สปอตกาชาด ชุดที่ 1 สปอตกาชาด ชุดที่ 2

สพอดภัยบุหรี สพอดยาม้าชุดของกระทรวงสาธารณสุข สพอดยาม้าชุดของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สพอดสตรีไทยด้านภัยเอดส์ สพอดยาม้า สพอดวัณโรคกับเอดส์ สพอดเอดส์ชุดโน้ตเชิญยิ้ม โดยมีรูปแบบสพอดเพื่อการรณรงค์ที่มีลักษณะ เนื้อหาแตกต่างกันทั้งรูปแบบของการรณรงค์อย่างตรงไปตรงมาชัดเจน และการรณรงค์ที่มีการใช้สัญลักษณ์แทนดังตัวอย่าง สพอดภัยบุหรี ที่มีรูปแบบการรณรงค์อย่างตรงไปตรงมาเป็นภาพมีผู้สูบบุหรี่บนรถทัวร์และเน้นข้อความ บนจอภาพว่า "ควันบุหรี คุกควันพิษ" และ ดอกย้าภัยบุหรี โดยการเสนอภาพรถไฟกำลังวิ่งและมีผู้สูบบุหรี่บนรถไฟพร้อมขึ้นข้อความบนจอภาพ ว่า "ทำลายชีวิตตนเองและผู้อื่น" และปิดประเด็นให้เห็นชัดเจนถึงภัยบุหรี เป็นการสื่อความหมายโดยตรงว่า "สูบบุหรี่ในที่สาธารณะ อาจเป็นพาหะแห่งความตาย"

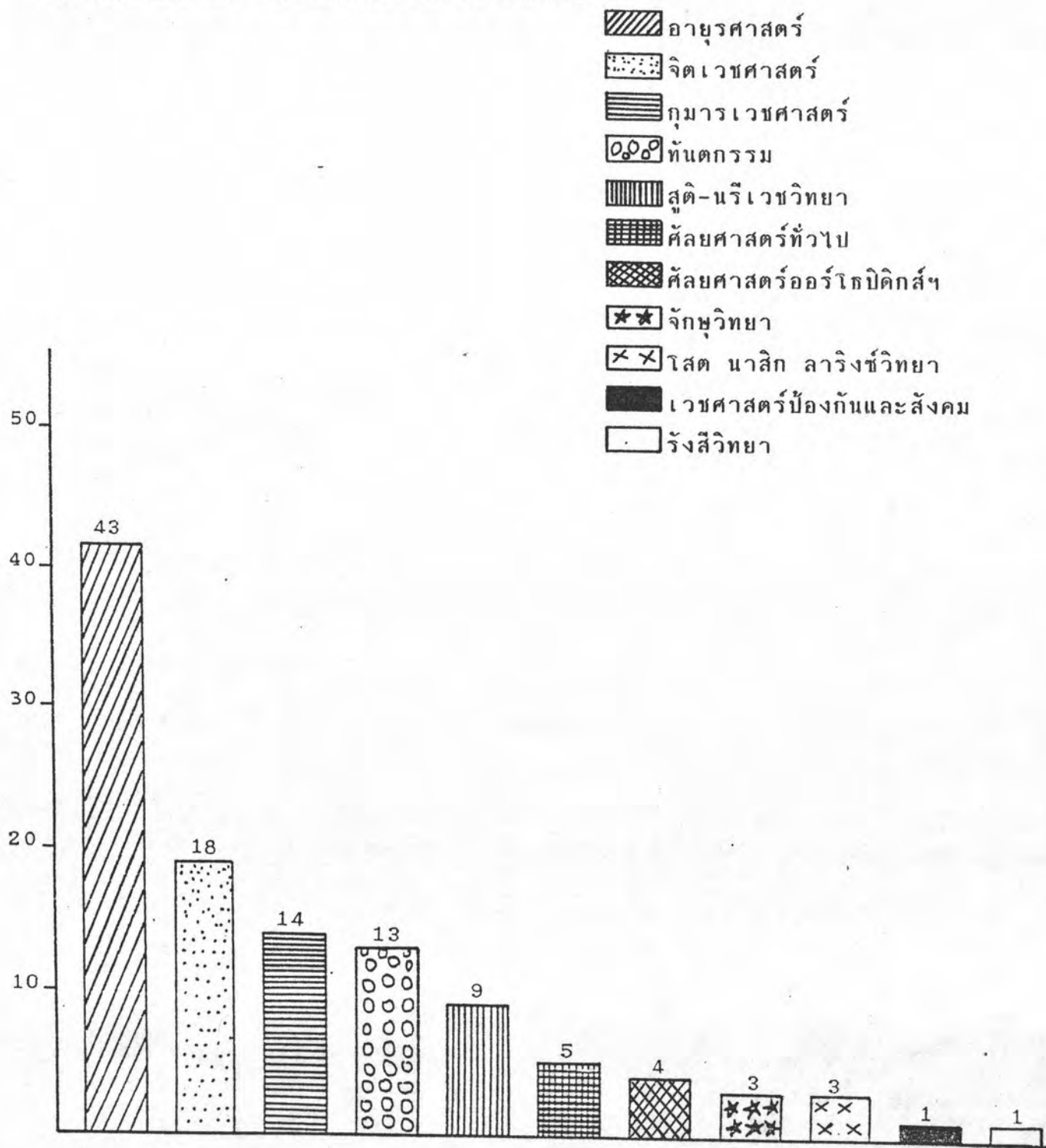
ส่วนตัวอย่างของสพอดรณรงค์ที่มีการใช้สัญลักษณ์ และเสนอด้วยความหมายแฝง (Latent) เช่น สพอดเอดส์ชุดโน้ตเชิญยิ้ม ที่มีการใช้ชุดกีฬา ชุดยีนส์ และชุดกันฝน เป็นตัวสื่อความหมายแทนการใช้ถุงยางอนามัยป้องกันเอดส์อย่างไร ก็ตามในตอนท้ายสพอดก็ได้บอกความหมายตรง (Manifest) ว่า "เอดส์ป้องกันได้ด้วยถุงยางอนามัย"

สพอดชุดสตรีไทยด้านภัยเอดส์ ผู้วิจัยพบว่าเป็นอีกชุดหนึ่งที่ใช้ภาษาสื่อความหมายในทางจูงใจ และให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวเองและรู้จักระวังป้องกันเอดส์ โดยเป็นภาพเรื่องราวของชีวิตครอบครัวที่มีพ่อ แม่ ลูก โดยชี้ให้เห็นว่าเอดส์ติดต่อหากถ้ารู้จักป้องกันและคนที่จะทำให้เรา (ภรรยา) ติดเอดส์ได้ คือ คนใกล้ตัวเรา ดังนั้นถ้าคนใกล้ชิดไม่เป็นนักเที่ยว (ไม่สำส่อนทางเพศ) จะทำให้หญิงที่เป็นภรรยาติดเอดส์ได้ยาก และสรุปปิดประเด็นว่า ภรรยาผู้สักภูมิใจในตัวสามี (ที่ไม่ได้เป็นนักเที่ยวและไม่ทำให้ภรรยาติดเอดส์) เป็นลักษณะของสพอดรณรงค์ที่เน้นการโน้มน้าวจิตใจให้ภูมิใจในความดีงาม

สพอดทั้ง 2 รูปแบบดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการใช้สื่อโทรทัศน์ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย และมีบทบาทสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ารายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยที่เผยแพร่ผ่านสื่อโทรทัศน์เช่นกัน

จากตาราง แสดงจำนวนประเภทเนื้อหารายการจากรายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทั้งหมด 14 รายการ จำนวน 100 ตอน แบ่งเป็น 129 ช่วง พบว่ามีเนื้อหาสาระที่อยู่ในสาขาอายุรศาสตร์ จำนวน 43 ตอน เป็นสาขาที่พบมากที่สุด ในจำนวนเนื้อหาสาระประเภทต่าง ๆ เช่น จากรายการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ตอน มาดืมน้ำสมุนไพรกันเถอะ ตามหาสมุนไพร สมุนไพรรางจืด รายการผู้ใหญ่มากับอนามัย ตอน ไข้ดิบทรงพลัง รายการอาหารและยา ตอน การป้องกันการเมารถเมาเรือ การแพ้ยา หูหนวกเนื่องจากยาปากแห้งเนื่องจากยา เป็นต้น รองลงมา ได้แก่ สาขาจิตเวชศาสตร์ จำนวน 18 ตอน ได้แก่ รายการละครสั้นสุขภาพจิต ตอน โรคลมชัก ตอนคนไม่ไข้ เครื่องจักรต้องการความรักความเข้าใจ ตอน อยากให้ลูกฉลาดเปิดโอกาสให้ลูกซักถามและตอนจะปลอบใจและให้กำลังใจผู้ป่วยโรคเอดส์อย่างไรดี สาขากุมารเวชศาสตร์ 14 ตอน เช่น รายการชวนกันฟันดี ตอน เข็ดปากลูกน้อย รายการเซลล์โชว์ ตอน ไข้เลือดออก รายการเสริมสุขภาพเพื่อชีวิต ตอน อาหารของทารก เป็นต้น สาขาทันตกรรม 13 ตอน เช่น รายการวิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต ตอน แปรงฟัน 1 และ 2 ตอน ทำความสะอาดฟัน ตอน เลี้ยงลูกถูกวิธีฟันดีตลอดกาล เป็นต้น สาขาสูติ-นรีเวชวิทยา 9 ตอน เช่น รายการวิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต ตอน น้านมแม่ 1 และ 2 ตอน เมื่อทารกหย่านมโภชนาการในหญิงตั้งครรภ์ และรายการอาหารและยา ตอน การให้ยาในหญิงตั้งครรภ์ เป็นต้น สาขาศัลยศาสตร์ทั่วไป 5 ตอน เช่น รายการเซลล์โชว์ ตอนผ่าตัดถุงน้ำดี ตอนการกรนและการผ่าตัด ตอนไส้เลื่อนและการผ่าตัด เป็นต้น สาขาศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์และกายภาพบำบัด 4 ตอน เช่น รายการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ตอนที่นอนเพื่อสุขภาพ ตอนคนตรีบำบัดได้อย่างไร รายการหมอปูระจำบ้าน ความก้าวหน้าศัลยกรรมกระดูก 1 และ 2 สาขาโสตนาสิก ลาริงซ์วิทยาและสาขาจักษุวิทยา จำนวนเท่ากัน คือ 3 ตอน เช่น รายการพบหมอศิริราช ตอนต่อกระดูก รายการเสริมสุขภาพเพื่อชีวิต ตอนสุขภาพตาเพื่อชีวิต สาขารังสีวิทยา และสาขาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม จำนวนเท่ากัน คือ 1 ตอน ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นความแตกต่างของการเสนอเนื้อหาสาระประเภทต่าง ๆ ได้ชัดเจนด้วยกราฟต่อไปนี้

กราฟที่ 1 กราฟแสดงจำนวนของประเภทเนื้อหา

สำหรับประเภทเนื้อหารายการในสาขาต่าง ๆ ที่มีจำนวนค่อนข้างมาก ได้แก่ สาขาอายุรศาสตร์ สาขาจิตเวชศาสตร์ สาขากุมารเวชศาสตร์ และสาขาทันตแพทยศาสตร์ พบว่าเนื้อหาสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพแตกต่างกันในแต่ละสาขาดังนี้

สาขาอายุรศาสตร์มีเนื้อหาสะท้อนแนวคิดด้านการป้องกัน จำนวน 5 เรื่อง แนวคิดด้านการรักษา จำนวน 4 เรื่อง แนวคิดด้านการฟื้นฟู จำนวน 2 เรื่อง

สาขาจิตเวชศาสตร์มีเนื้อหาสะท้อนแนวคิดด้านการป้องกัน จำนวน 6 เรื่อง แนวคิดด้านการรักษา จำนวน 4 เรื่อง แนวคิดด้านการฟื้นฟู จำนวน 11 เรื่อง

สาขากุมารเวชศาสตร์ มีเนื้อหาสะท้อนแนวคิดด้านการป้องกัน จำนวน 2 เรื่อง แนวคิดด้านการรักษา จำนวน 1 เรื่อง แนวคิดด้านการฟื้นฟู จำนวน 1 เรื่อง

สาขาทันตกรรมมีเนื้อหาสะท้อนแนวคิดด้านการป้องกัน จำนวน 4 เรื่อง แนวคิดด้านการรักษา จำนวน 3 เรื่อง และแนวคิดด้านการฟื้นฟู จำนวน 1 เรื่อง

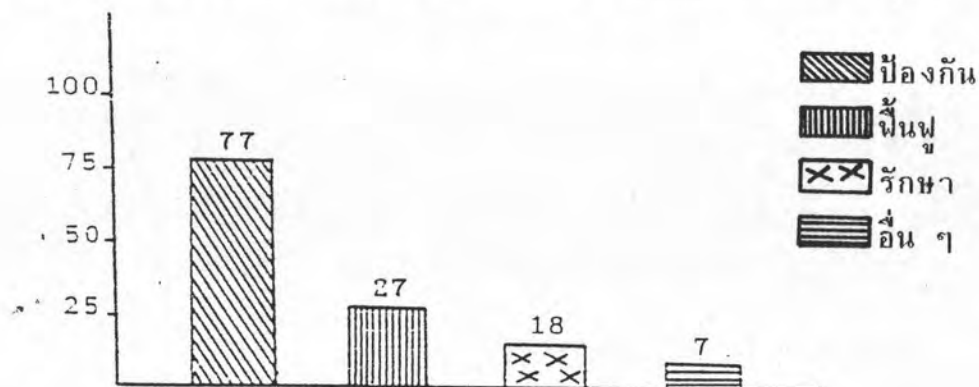
นอกจากนี้ในการวิเคราะห์เนื้อหารายการสุขภาพอนามัย ทางโทรทัศน์ ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) ความรู้เรื่องการป้องกันและควบคุมโรค (Prevention) การรักษาพยาบาล (Curation) และการฟื้นฟูสภาพร่างกาย (Rehabilitation) มาใช้ในการศึกษาคั้งนี้ เพื่อหาแนวคิดในการใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อการส่งเสริมสุขภาพโดยผ่านทางเนื้อหารายการว่ามีแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ ใน 3 แนวทาง ดังกล่าวมากน้อยต่างกันอย่างไร ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีเนื้อหาสะท้อน แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคจำนวน 77 ช่วง รองลงมา ได้แก่ การฟื้นฟูสภาพผู้ป่วย จำนวน 27 ช่วง การรักษาจำนวน 18 ช่วง และนอกจากนี้ยังมีเนื้อหาอื่น ๆ ที่ไม่ได้สะท้อนถึงแนวคิดที่นำมาเป็นกรอบในการศึกษาอีก 7 ช่วง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงจำนวนของประเภทแนวคิด (Concept) ในการส่งเสริมสุขภาพทางโทรทัศน์

ประเภทแนวคิด ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ	ความรู้เรื่อง ป้องกัน	ความรู้เรื่อง รักษา	ความรู้เรื่อง ฟื้นฟู	อื่น ๆ
ชื่อรายการ	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน
1 เฮลล์โฮว์	4			
2 คู่กับหมอชนิกา	2	1		2
3 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต	7	1	2	1
4 เสริมสุขภาพเพื่อชีวิต	3		1	
5 วิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต	17	2	4	
6 พบหมอดีริราช	2		2	
7 ชวนกันฟันดี	8			
8 หมอประจำบ้าน	2		1	3
9 บ้านนี้ (ไม่) มีปัญหา	5	1	2	
10 ปัญหาชีวิตและสุขภาพ	3	2	1	1
11 ละครสั้นสุขภาพจิต	5	2	7	
12 สารคดีสุขภาพ	7	7	7	
13 อาหารและยา	9	2		
14 ละครผู้ใหญ่มากับบอณามัย	3			1
ผลรวม 129 ช่อง	77	18	27	7

จากตารางสามารถนำมาแสดงให้เห็นชัดเจนด้วยกราฟต่อไปนี้

กราฟที่ 2 กราฟแสดงจำนวนของประเภทแนวคิดเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ

จากกราฟแสดงประเภทแนวคิด เพื่อการดูแลสุขภาพจากจำนวนรายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย 14 รายการรวมจำนวนทั้งหมด 100 ตอน แบ่งเป็น 129 ช่วง มีประเภทเนื้อหาที่สะท้อนแนวคิดในด้านการป้องกัน 77 ช่วง เนื้อหาสะท้อนแนวคิดด้านการรักษาจำนวน 18 ช่วง และเนื้อหาสะท้อนแนวคิดด้านการฟื้นฟู สภาพผู้ป่วย จำนวน 27 ช่วง และเนื้อหาอื่น ๆ อีก 7 ช่วง โดยมีเนื้อหารายการ ประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวในรายการต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารายการสุขภาพอนามัย ที่เผยแพร่ทางสื่อโทรทัศน์มีเนื้อหาที่สะท้อนแนวคิดรายการด้านการส่งเสริมสุขภาพเพราะเนื้อหารายการจำนวน 100 ตอน จำนวน 129 ช่วง เป็นเรื่องราวการส่งเสริมสุขภาพที่ให้ความรู้ความเข้าใจในการเสริมสร้างให้บุคคลมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดีในประเด็นต่าง ๆ กัน ขณะเดียวกันก็ได้ให้เนื้อหาสะท้อนแนวคิดการป้องกันและการควบคุมโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยควบคู่ไปด้วย ดังตัวอย่างประเภทเนื้อหารายการต่อไปนี้

1. ตัวอย่างประเภทเนื้อหาสะท้อนแนวคิดด้านการป้องกัน มีรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันซึ่งในนี้ได้พูดถึงวิธีการป้องกันอย่างชัดเจน เช่น

...การสำส่อนทางเพศ เป็นช่องทางที่จะทำให้เกิดโรคเอดส์ได้ บางคนบอกว่า โสเภณี ราคาถูกจะคิด แพงไม่คิด ไม่จริงนะครับ คิดได้หมด และถ้าจำเป็นก็ควรใช้ถุงยางอนามัยที่มีคุณภาพดีและถูกวิธีจะเป็นการป้องกันได้...

(เฮลล์โฮว์ ตอน ความรู้เรื่องเอดส์ 1)

...ควรให้ลูกมีเพื่อนวัยเดียวกันและอย่าตามใจลูกเกินไปให้เขารู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คนอื่นด้วย...ซึ่งเป็นทั้งการส่งเสริมสุขภาพโดยการให้ความรู้เรื่องสุขภาพจิตและพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กซึ่งเป็นการให้ความรู้ที่ผู้รับสารสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

(คุยกับหมอนักกา ตอน ลูกคนเดียว)

ในเรื่องเพศศึกษาได้ให้ความรู้และการป้องกันพฤติกรรมทางเพศที่ผิด ๆ ไว้ว่า

...การให้ความรู้กับครอบครัว ทำให้ครอบครัวอบอุ่นมีความรัก ความเข้าใจตลอดจนครูอาจารย์ที่ทางโรงเรียนควรให้ความรักความเข้าใจเด็กนักเรียนสอดคล้องดูแลพฤติกรรมของเด็กจะทำให้ป้องกันพฤติกรรมทางเพศที่ผิด ๆ

ได้อีกแนวทางหนึ่ง...

(เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ตอน เพศศึกษา)

รายการเสริมสุขภาพเพื่อชีวิต ตอนสุขภาพตาเพื่อชีวิต ได้เสนอแนะแนวทางป้องกันไว้ว่า

...การระวังไม่ให้ดวงตาเกิดอันตราย เช่น ไม่ให้ดูการเชื่อมหรืออ็อกเหล็กเพราะแสงที่ออกมาทำอันตรายกับดวงตาได้ ข้างเชื่อมที่ทำเขาจะมีที่ปิดกัน แต่คนที่เดินผ่านไปมาไม่มีที่ปิดกันทำให้ตาระคายเคืองได้

รายการพหุหมอศิริราช ตอน โรคอิโมกิเมียและตอน มะเร็งรังไข่ ได้บอกแนวทางการป้องกันไว้ เช่น

...การป้องกันโดยหยุดยั้งการแพร่พันธุ์ โดยผู้ชายที่เป็นอิโมกิเมียควรคุมกำเนิดเพราะถ้ามีลูกสาว ลูกสาวจะเป็นพาหะโรคอิโมกิเมีย และเมื่อแต่งงานแล้วมีลูกชาย ลูกชายก็จะเป็นโรคนี้อีก ไม่มีที่สิ้นสุด...

รายการบ้านนี้(ไม่)มีปัญหา ตอนโรคสีดวงทวาร บอกวิธีการป้องกันการเกิดโรค ดังกล่าวโดยการไม่ให้ท้องผูกต้องรับประทานผักผลไม้ และออกกำลังกายสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นการป้องกันการเกิดโรควิธีหนึ่ง

รายการปัญหาชีวิตและสุขภาพ ตอนโรคเหงือกกับงานแพทยอาสา ปัญหาสุขภาพจิตในครอบครัวสมัยใหม่ บอกแนวทางการป้องกันเกิดโรคเหงือกโดยการปรับพฤติกรรมเพื่อไม่ให้เกิดโรค เช่น การแปรงฟันหลังทานข้าว การไม่รับประทานอาหารจุกจิกและใน เรื่องของปัญหาสุขภาพจิตในครอบครัวสมัยใหม่ ได้เสนอแนวทางการป้องกันโดยให้สร้างความอบอุ่นในครอบครัวเพื่อให้มีสุขภาพจิตที่ดี

ละครสั้นสุขภาพจิต เรื่อง ท่านจะซื้อทุกอย่างได้ด้วยเงินยกเว้นความอบอุ่นของลูก เป็นเรื่องจิตวิทยาการเลี้ยงดูลูกที่พ่อแม่ไม่มีเวลาให้กับลูกจนทำให้ลูกขาดความรัก ความอบอุ่นและเสียการเรียนจนกระทั่งพ่อแม่ทราบเรื่องจึงเข้าใจและมาแก้ไขปัญหา โดยให้ความรักและให้เวลาแก่ลูกมากขึ้นเป็นละครสั้นที่มีเนื้อหาครอบคลุมทั้งการส่งเสริม ป้องกัน รักษา ตลอดจนการฟื้นฟู

สภาพจิตใจของลูกที่ต้องการความรักความเอาใจใส่

นอกจากนี้รายการอาหารและยา เรื่องการใช้ยาในหญิงมีครรภ์ บอกแนวทางการป้องกันไว้ว่า

...หลักเรื่องการใช้ยาซึ่งมีผลต่อทารกในครรภ์โดยเมื่อต้องการใช้ยาครั้งใดควรพบแพทย์และใช้ยาตามแพทย์สั่งหรือปรึกษาเภสัชกร

ในตอนควรปฏิบัติอย่างไร เมื่อแพทย์มีเนื้อหาต่อนหนึ่งเกี่ยวกับการป้องกันว่า

...ให้โน้ตไว้ในสมุดประจำตัวว่าเราแพ้ยาอะไร เมื่อทราบแน่นอนเพื่อหากเราแพ้ยาและมีผู้มาพบเห็นจะได้รายงานให้แพทย์ทราบได้...บอกแพทย์ทุกครั้งที่เราไปพบแพทย์ว่าแพ้ยาอะไรเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ยาชนิดนั้น...ต้องมีชื่อยาที่แพ้...ไม่ใช้ยาพรีวาเพรือ

ตอนการเมารถเมาเรือมีเนื้อหาในทางป้องกัน เช่น

...ควรหลีกเลี่ยงการสุดลมควัน และกลิ่นอาหารทั้งหลาย ให้หันหน้าไปทางที่มีลมพัดและยานพาหนะเคลื่อนที่ไป

...การกินยาป้องกัน ซึ่งต้องปรึกษาเภสัชกรก่อน ควรกินยาก่อนออกเดินทาง 1/2 ชั่วโมง

2. ตัวอย่างเนื้อหาสะท้อนแนวความคิดฟื้นฟูสภาพผู้ป่วย

รายการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ตอน ศิลปะบำบัดกิจกรรมที่ไม่น่ากลัว ได้กล่าวถึงการฟื้นฟูจิตใจเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ในขณะที่รายการเสริมสุขภาพเพื่อชีวิต ตอน ใจของโถ่ถูกล้อมกรอบ ได้กล่าวถึงการฟื้นฟูสภาพจิตใจเด็กที่เสื่อมถอยไปเนื่องจากการขาดความรัก ความอบอุ่น เด็กมีความรู้สึกถูกล้อมกรอบ มีความอึดอัด กัดค้น ความต้องการของพ่อแม่ตรงข้ามกับลูก คือ ต้องการให้ลูกเรียนในสิ่งที่ตัวเองต้องการจนลูกต้องมีอาการทางจิตและต้องรับการรักษาจากจิตแพทย์

3. ตัวอย่างเนื้อหาสะท้อนแนวคิดด้านการรักษา

...เราควรจะบอกเขาว่าเป็นของคนอื่นเอาไม่ได้ แล้วก็เบนความสนใจไปซะทุกครั้ง บ่อยครั้งเข้าเด็กจะรู้ว่าของคนอื่นเอาไม่ได้

...ถ้าแย่งกันในครอบครัวก็บอกว่าถ้าแย่งกันจะไม่ให้เล่น แล้วเอาของเก็บไว้ในที่สูงที่เขามองเห็น ถ้าเขาเลิกตีเลิกแย่งกันจะไม่ให้เล่น บ่อยครั้งเขาก็จะรู้และเลิกแย่งกัน

(คุยกับหมอนิกา ตอน ลูกคนเดียว)

รายการวิทยาศาสตร์เพื่อชีวิตที่บอกวิธีการรักษากลากน้ำนม เช่น ...หลังอาบน้ำ และก่อนนอน ควรทาครีมหรือโลชั่นในบริเวณที่ผิวแห้งให้ชุ่มขึ้นระยะเวลาหนึ่งขุยและดวงขาว ๆ จะกลับเป็นปกติได้...หากมีอาการคันก็ให้กินยาจำพวก แอนตี้ ฮีสตามีน และไม่ควรรอบน้ำอุ่นหรือร้อนเกินไป เพราะน้ำอุ่นจะชะล้างไขมันผิวหนังทำให้ผิวแห้งและเป็นขุยได้

(วิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต ตอน กลากน้ำนม)

...นอกจากนี้ในรายการอื่น ๆ เช่น รายการปัญหาชีวิตและสุขภาพได้บอกวิธีการรักษาโรคเหงือกและฟัน บอกวิธีการทำให้ครอบครัวอบอุ่น มีสุขภาพจิตที่ดี รายการละครสั้น ตอนท่านจะซื้อทุกอย่างได้ด้วยเงิน ยกเว้นความอบอุ่นของลูก บอกวิธีการรักษาโรคขาดความรักความอบอุ่นว่าพ่อแม่ต้องดูแลเอาใจใส่ลูกด้วยมิใช่การให้เงินให้ความสะดวกสบายทางกายอย่างเดียว ซึ่งการให้ความรักความอบอุ่นเป็นเรื่องของการรักษาทางจิตด้วย

การรักษาโรคลมชัก เนื้อหาบอกการปฐมพยาบาลว่า

1. ให้ใช้ไม้พันผ้าแล้วคลึงไว้ระหว่างกรามบนและล่าง คลายเสื้อผ้าให้หลวมหายใจสะดวก ประคองศีรษะ ให้ผ่านคลาย การจับเป็นระยะ ๆ ด้วยเพราะข้ออาจหักได้

2. ให้ยาปิโคบาปีดอล ขนาด 1.5-3 มิลลิกรัมต่อวัน โดยให้วันละ 2-3 ครั้ง สองสัปดาห์ถ้ารักษาได้ถ้าไม่หายให้ไปพบแพทย์

3. ให้ยาไดอะซีแอม ขนาด 6-15 มิลลิกรัม ต่อวัน เพื่อควบคุมการชัก ...จะเห็นว่าเป็นรูปแบบเนื้อหาที่มีสาระเกี่ยวกับการรักษาโดยตรง ส่วนเรื่องโรคทางกายที่มีสาเหตุมาจากจิตใจนอกจากให้ยาลดความเครียดแล้วยังต้องให้ยาตามอาการทางกายด้วย

4. ตัวอย่างเนื้อหารายการอื่น ๆ ที่ไม่ใช้ การป้องกันการรักษา และการฟื้นฟู

จากรายการคุยกับหมอนิภา ในตอน "เอคส์...หรือจะเป็นเพียงความสูญเสีย" ช่วงที่ 1 แวะพักทักทาย ได้นำชมสถานที่และเรื่องราวเกี่ยวกับตุ๊กตา ที่เรียกว่าขมุกตุ๊กตา หรือการซ่อมตุ๊กตาแสดงให้เห็นถึงความรักความเอาใจใส่เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ผู้เป็นเจ้าของมีให้กับตุ๊กตานั้นแต่ก็ได้เชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหารายการในช่วงต่อไปด้วยเช่นกัน เช่น การเปรียบเทียบว่าตุ๊กตาที่แขนขาดก็เปรียบเหมือนคนเจ็บที่สามารถรักษาหายขาดได้ ซึ่งนับว่าโชคดี แต่ก็

มีเหมือนกันที่บางโรคไม่สามารถหายขาดได้และโรคที่ว่านั้นคือโรคเอดส์ จากนั้นพิธีกรรายการก็ได้นำเสนอเรื่องราวของโรคเอดส์เข้าสู่รายการในช่วงที่ 2 ต่อไป

นอกจากนี้ในรายการเดียวกันนี้ ตอน "ลูกคนเดียวก็ได้นำชมร้านขายเครื่องจักสานพื้นบ้าน ในช่วงแฉะพักทักทาย เช่นการได้สัมภาษณ์เจ้าของร้านเครื่องจักสาน แนะนำสินค้าแต่ละอย่างเน้นคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน สัมกับการบรรยายทำให้รายการมีสีสันน่าสนใจชวนติดตามมากขึ้นก่อนที่จะนำเข้าสู่รายการในช่วงที่ 2 ซึ่งเป็นเรื่องของชีวิตในครอบครัวยุคใหม่

อย่างไรก็ตามในรายการหมอลประจำบ้าน ตอน "สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าสิริวัณณวดีโสภิตาภรณ์" ตอน 3 และ "ตอน 4" ได้พูดถึงโครงการ แพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีศรีสังวาลย์ในเนื้อหารายการด้วย ซึ่งโดยลักษณะเนื้อหาแล้วไม่ได้เป็นเรื่องสุขภาพ เพียงแต่โครงการ แพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีศรีสังวาลย์ เป็นโครงการที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมสุขภาพฟันและช่องปากของประชาชน

ในการศึกษาวิเคราะห์รายการสุขภาพอนามัยทางโทรทัศน์ที่มีผลต่อการส่งเสริมสุขภาพในครั้งนั้นนอกเหนือจากรายการโทรทัศน์โดยทั่วไปแล้วผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์ถึงสปอตที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพด้วยเพื่อให้ครอบคลุมข้อมูลและได้ข้อสรุปที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากที่ได้กำหนดลักษณะของสปอตเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ ที่ผู้วิจัยนำมาเป็นข้อมูลใช้ศึกษาวิจัยในครั้งนั้น ออกเป็น 2 ลักษณะ ตามวัตถุประสงค์ของสปอตนั้น ๆ คือ สปอตเพื่อแจ้งข่าวสาร (Informative spot) และสปอตเพื่อการรณรงค์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง (To-Campaign spot) แล้วนั้นอย่างไรก็ตามแม้ผู้วิจัยให้รายละเอียดในบทที่แล้วว่ามีสปอตเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพอนามัยแพรร่าภาพออกอากาศในเดือนตุลาคม ทางสถานีโทรทัศน์แต่ละสถานีในช่วงเวลาใดและเป็นสปอตเรื่องอะไร หากแต่ในขั้นตอนของการเก็บข้อมูลนั้นปรากฏว่ามีสปอตบางรายการที่ไม่สามารถหาข้อมูลได้เนื่องจากหน่วยงานผู้ผลิตเองไม่ได้เก็บต้นฉบับไว้ และทางสถานีไม่สามารถเก็บไว้ได้ทั้งหมด ทำให้ขาดสปอตบางส่วนไป

เกี่ยวกับการรณรงค์เรื่องสุขภาพอนามัยที่แพรร่าภาพทางสถานีโทรทัศน์ทุกสถานีบ่อยที่สุดมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ได้แก่สปอตสตรีไทยต้านภัยเอดส์ สปอตยาม้าของกระทรวงสาธารณสุข 2 ชุด สปอตยาม้าของคณะกรรมการป้องกันและปราบ

ปรามยาเสพติด (ปปส.) สปอดวัณโรคกับเอดส์ สปอดเชื้อบริจาคโลหิตของ ศูนย์บริจาคโลหิตสภาอากาศไทย 2 ชุด สปอดบุหรี สปอดการประชุมวิชาการ พยาบาล สัปดาห์วันพยาบาล สปอดไนต์ (รณรงค์เรื่องเอดส์) ทำให้สามารถ นำมาวิเคราะห์เนื้อหาของสปอด ได้ดังนี้

การวิเคราะห์เนื้อหาของสปอดเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

นอกเหนือจากรายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแล้วผู้วิจัยได้วิเคราะห์ เนื้อหาสปอดเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ซึ่งจะ เป็นตัวแปรหนึ่งในการใช้สื่อโทรทัศน์ เพื่อการส่งเสริมสุขภาพเช่นกัน พบว่าจำนวนสปอดเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย 11 ชุด รวม จำนวนที่แพร่ภาพทั้งหมด 80 ตอน มีประเภทเนื้อหาด้านการป้องกัน เพียง 66 ตอน ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับด้านการรักษา และการฟื้นฟู จึงแสดงให้เห็นว่าสปอดเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยที่เผยแพร่ทางสื่อโทรทัศน์ มีเนื้อหาส่งเสริมสุขภาพอนามัย โดยมุ่งเน้นให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องการป้องกันและการ ควบคุมโรคแก่ประชาชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

ตัวอย่างเนื้อหาสปอตมิด้งนี้

ภาพ	เสียง
พ่อ แม่ ลูก นั่งเล่นหน้าบ้าน แม่ก้มลงคุยกับลูกและมองมาทางพ่อ ที่นั่งอยู่ห่างออกมาว่าไงจะ...หือ (คำนิ่ง) เพื่อน ๆ เคยถามฉันว่า กลัวเป็นเอดส์มั๊ย ฉัน จะกลัวไปทำไมละคะ ในเมื่อเอดส์ เนติดต่อยากจะตายไป ถ้ารู้จักป้องกัน ข้อสำคัญฉันรู้ว่าคุณไม่ใช่ักเทียว แล้วฉันจะติดเอดส์จากไหนละคะ... ฉันภูมิใจในตัวคุณคะ ฉันรักคุณคะ
แม่ลูกร่วงมาหาพ่อก่อนที่นั่งอยู่ห่าง ออกไป	จริง ๆ นะคะ
cn แม่ มองกล้อง	(สปอตต่อต้านเอดส์ เรื่อง สตรีไทยต้านภัยเอดส์)

จะเห็นได้ว่าในเนื้อหาไม่ได้บอกว่าเป็นต่อต้านหรือรณรงค์เอดส์
อย่างไร หากแต่เป็นความหมายแฝงที่กระตุ้นจิตสำนึกให้เกิดขึ้นในตัวผู้ชาย
ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวให้ตระหนักว่าการไม่เป็นนักเทียวจะเป็นหนทางหนึ่งที่ลด
ภาวะเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ และอาจนำมาแพร่เชื้อให้ภรรยาได้ และยัง
เป็นการให้กำลังใจและสร้างความภูมิใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้ชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัว
(และผู้ชายทั่วไป) ในการที่จะคงไว้ซึ่งภาพแห่งการเป็นคนดีของตนเองให้อยู่
ในจิตใจของภรรยาหรือหญิงอื่นเป็นที่รักตลอดไปซึ่งเป็นการลดภาวะการเสี่ยงต่อ
การรับเชื้อเอดส์อีกแนวทางหนึ่ง เช่นกัน

ตัวอย่างสปอตรณรงค์เรื่องยาม้า

ภาพ	เสียง
ขึ้น Caption บนจอ	อุบัติเหตุบนถนนหลวงที่เกิดขึ้นจากรถบรรทุก
	พ.ศ. 2530 655 คัน
	พ.ศ. 2531 813 คัน
	พ.ศ. 2532 1381 คัน
	พ.ศ. 2533 2119 คัน

(ข้อมูลจากกองตำรวจทางหลวง)

รถบรรทุกวิ่งแข่งตีคู่กันมาและพลิกคว่ำ

cn ล้อรถที่หงายท้อง ล้อหมุน เหตุเพราะคนขับบางคนกินยาม้า อุบัติเหตุ จึงเกิดขึ้น

cn หน้าคนขับบรรทุกวิ่งมาพรั้งนี้อาจเป็นคุณ.....
คนขับท่าทางใจลอย

สพอตรณรงค์เรื่องยาม้าชุดนี้ เนื้อหาจะบอกไว้ค่อนข้างชัดเจนว่า ... เหตุเพราะคนขับบางคนรับประทานยาม้า อุบัติเหตุ จึงเกิดขึ้น... และยังชี้ จุดให้เกิดความตระหนักและเกิดความกลัวว่า...พรั้งนี้อาจเป็นคุณ... เป็นการ บอกถึงอันตรายใหญ่หลวงที่จะเกิดขึ้นจากการ รับประทานยาม้า แม้ไม่ได้มีข้อความบอกให้เลิกรับประทานยาม้าแต่จากข้อมูล เนื้อหาสามารถอธิบายและกระตุ้น ให้ผู้รับสามารถตระหนักถึงภัยของการรับประทานยาม้าได้ค่อนข้างชัดเจนและจะ นำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ประสงค์ของสพอตรณรงค์นี้ คือให้ผู้รับสารตระหนักถึงพิษภัยของ การรับประทานยาม้าและ เปลี่ยนพฤติกรรมโดยการ เลิกรับประทานยาม้าในที่สุด

โดยสรุปจะ เห็นได้ว่าสพอตเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยมุ่งเน้นแนวทางการ ป้องกันและการควบคุมโรคแก่ประชาชนมาก

วิธีการนำเสนอ (Presentation)

องค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารเป็นตัวกำหนดประสิทธิผลของการสื่อสารมากหากองค์ประกอบมีประสิทธิภาพต่อการสื่อสารก็มีประสิทธิภาพน้อย องค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารที่มีผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร ต้องมีความสัมพันธ์กันในที่นี้เราจะพิจารณาในปัจจัยของผู้ส่งสารและผู้รับสาร กล่าวคือ ผู้ส่งสารต้องมีทักษะในการสื่อสารมีความสามารถในการเขียน การพูด ซึ่งมีอิทธิพลต่อความสามารถในการเข้ารหัสสารที่แสดงถึงเจตนาารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของผู้ส่งสาร มีทัศนคติที่ดีต่อสารต่อตนเอง มีความรู้ในสารที่จะเผยแพร่ มีความรู้เรื่องกระบวนการสื่อสารและในส่วนของสารนั้นต้องมีต้องมีการจัดสารที่ดี มีรหัสสาร และมีเนื้อหาสารที่มีสาร

จากส่วนของกระบวนการสื่อสารที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมาวิเคราะห์การนำเสนอ (Presentation) ของรายการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทางโทรทัศน์ ที่หลังจากได้ศึกษารายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยจำนวน 14 รายการ รวม 100 ตอน ผู้วิจัยได้แยกลักษณะการนำเสนอรายการต่าง ๆ ดังนี้

1. การบรรยาย เป็นการนำเสนอโดยการบรรยายสั้น ๆ ไม่มี การสัมภาษณ์ผู้ร่วมรายการ หรือบทสัมภาษณ์อื่น ๆ มาเสริมในรายการ และจะไม่เห็นตัวผู้บรรยาย ตั้งแต่เปิดรายการจนจบรายการ โดยมีรายการที่นำเสนอ ในลักษณะนี้ ได้แก่ รายการวิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต รายการชวนกันพันดี ซึ่งเป็นรายการที่มีช่วงเวลาการแพร่ภาพสั้นเพียงแค่ 1-2 นาที ดังนั้นการใช้ ภาษาบรรยายเป็นวิธีการนำเสนอสารได้รวดเร็ว สั้น กระชับ และได้ใจความ ทำให้ผู้รับสารเข้าใจได้ง่าย

2. การบรรยายสลับการสัมภาษณ์ เป็นการนำเสนอรายการโดยการสลับกันระหว่างการบรรยายโดยไม่เห็นตัวผู้บรรยาย ขณะเดียวกันจะมีการแทรก (Insert) ภาพที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและการสัมภาษณ์ผู้ร่วมรายการ หรือ สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในข้อมูลที่นำเสนอในรายการมากขึ้น การนำเสนอรายการในลักษณะนี้ส่วนใหญ่เป็นรายการที่มีเนื้อหา รายการหลากหลาย ได้แก่ รายการพหุหมอดีวิราช รายการอาหารและยา รายการสารคดีสุขภาพจิต รายการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งจำเป็นต้องใช้ภาพเป็นตัวอธิบายพร้อมกับการบรรยายและการสัมภาษณ์เป็นเทคนิคหนึ่งของการนำเสนอรายการ

3. การสนทนาเป็นการนำเสนอรายการอีกรูปแบบหนึ่งที่เน้นการสนทนาสุขภาพและมีการสัมภาษณ์ ผู้ที่เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่รายการ คุยกับหมอนึกา รายการปัญหาชีวิตและสุขภาพ รายการหมอประจำบ้าน รายการเสริมสุขภาพเพื่อชีวิต รายการเฮลล์โฮว์ได้นำเทคนิคนี้มา นำเสนอรายการร่วมด้วย

4. นำเสนอในรูปแบบละคร ได้แก่ รายการละครสั้นสุขภาพจิต รายการบ้านนี้ (ไม่) มีปัญหา รายการผู้ใหญ่มาถกบอณามัย ซึ่งมีลักษณะการนำเสนอที่แตกต่างกัน ดังนี้

รายการละครสั้นเพื่อสุขภาพจิต เป็นเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตของบุคคลทั้งในครอบครัว เพื่อน และสุขภาพจิตในวัยเด็ก โดยนำเสนอเป็นละครที่ตัวแสดงเอก เป็นคนไข้หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคนไข้โรคจิต บอกรถึงสาเหตุ อาการ การป้องกันหรือรักษาตามอาการ ในขณะที่รายการบ้านนี้ (ไม่) มีปัญหา จะเป็นละครที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยหรือการเจ็บป่วยด้วยโรคต่าง ๆ โดยทั่วไป มีตัวเอก ของเรื่องในแทบทุกตอน คือ นายแพทย์ 1 คน และสาวใช้ 1 คน จะผูกเรื่องให้เป็นการปรึกษาปัญหาสุขภาพภายในครอบครัว หรือของเพื่อนบ้าน ของคนรู้จัก บทสนทนา (Dialogue) จะเป็นการอธิบายข้อ

ข้อเท็จ หรือข้อสงสัยเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแก่ผู้รับสารด้วย

สำหรับรายการละครสั้นผู้ใหญ่มากับอนามัย นั้น นำเสนอในแนวละครตลกที่มีสาระเกี่ยวกับสุขภาพ การเดินเรื่องเร็ว สั้นกะทัดรัด ให้สาระในแต่ละตอนได้ชัดเจน เป็นการให้ความรู้และแก้ข้อสงสัยหรือความเข้าใจผิดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสุขภาพอนามัยได้มากขึ้น การนำเสนอในรูปแบบละครสั้นนี้ที่สำคัญคือให้สาระความรู้โดยแฝงอยู่ในรูปแบบของความบันเทิงที่จะได้รับโดยตรงจากการรับสารนั้น

อย่างไรก็ตามในการนำเสนอรายการเกี่ยวกับสุขภาพนี้มีบางรายการที่น่าสนใจและใช้บุคคลที่เป็นที่รู้จักมา เป็นผู้นำเสนอรายการด้วย เช่น รายการคุยกับหมอนึกา ที่ได้นำคุณกัญญา จินดาวัฒน์ ซึ่งมีจุดเด่นที่เป็นแม่ เป็นแม่บ้าน และเป็นดารา มาร่วมสนทนาในรายการ เป็นพิธีกรร่วมประกอบด้วยแพทย์หญิงนึกา ตูจินดา เองก็มีบุคลิกที่เหมาะสมในการเป็นพิธีกรด้วย นอกจากความน่าเชื่อถือในฐานะแพทย์ซึ่งเป็นที่ยอมรับ ประกอบกับเนื้อหาสาระในรายการสามารถผสมผสานกลมกลืนกับลักษณะรายการที่น่าสนใจ ในแต่ละช่วงรายการด้วย นอกจากนี้การนำเสนอของรายการเฮลล์โฮว์ที่มีคุณลลนา วาสนาส่ง เป็นพิธีกรร่วมกับนายแพทย์สุวิทย์ นั้นบุคลิกและลักษณะการพูดของคุณลลนาสามารถช่วยให้รายการน่าสนใจขึ้น แต่กระนั้นเนื้อหาสาระในรายการก็ยังไม่มากนักเกินไป การจัดสารยังไม่ดีมากนัก ซึ่งหากมีการพิจารณาเนื้อหาสารอย่างถี่ถ้วนและจริงจังและใช้สำนวนภาษาไม่ทำให้วิชาการมากนักประกอบด้วยทักษะของตัวผู้ส่งสารเองที่มีอยู่แล้วมาช่วยในการนำเสนอ เช่น แทนที่จะเป็นการสนทนาเนื้อหาสาระรายการมากเกินไปปรับให้เป็นการบรรยายโดยใช้ภาษาที่สละสลวยเข้าใจง่ายและให้ภาพสื่อความหมายในการนำเสนอให้มากขึ้นก็จะน่าสนใจมากขึ้น

ส่วนรายการปัญหาชีวิตและสุขภาพ ที่การนำเสนอเป็นการสนทนาเป็นส่วนใหญ่นั้นยังไม่น่าสนใจเท่าที่ควร ประกอบกับผู้ดำเนินรายการ ผู้ร่วมสนทนา ผู้ตอบปัญหา ล้วนเป็นแพทย์ทั้งสิ้น และที่สำคัญยังขาดทักษะในด้านการสื่อสาร และทักษะเฉพาะตัวที่จะทำให้ที่น่าสนใจเพราะโดยปกติรายการประเภทโฮล์โฮว์ที่ส่งสารคดีนี้ บุคคลที่มาร่วมสนทนาต้องมีจุดเด่นในตัวเองที่เป็นที่สนใจ เช่น เป็นดารา เป็นบุคคลเด่นในสาขาใดสาขาหนึ่ง เป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านใดด้านหนึ่งจนได้รับรางวัล หรือเป็นผู้ที่มีภูมิหลังเด่นและน่าสนใจ ซึ่งบุคลิกและคุณสมบัติที่ว่านี้ไม่ค่อยมีในบุคคลที่รายการปัญหาชีวิตและสุขภาพเชิญมาร่วมรายการแต่ในทางกลับกันจะเป็นแพทย์ผู้มีความรู้ความสามารถในสาขาเฉพาะ

ทางและสาขา ซึ่งเป็นจุดที่ว่าผู้มีความรู้ความสามารถในด้านใดด้านหนึ่งมีอิทธิพลหลักประกันที่จะบอกได้ว่าเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้ดีที่สุดเสมอไป ที่สำคัญที่สุด เป็นการถ่ายทอดโดยต้องผ่านสื่อโทรทัศน์ด้วยแล้ว เป็นเรื่องที่ยังจำเป็นต้องหาผู้มีความรู้และมีทักษะในการสื่อสาร (ผ่านสื่อโทรทัศน์) ด้วย ซึ่งรายการหมอบระจำบ้าน รายการเสริมสุขภาพเพื่อชีวิตก็ทำนองเดียวกัน รูปแบบนำเสนอรายการค่อนข้างซ้ำไม่กระชับ ในขณะที่รายการลักษณะละครสั้นให้ความรู้เรื่องรูปแบบเป็นรายการที่สามารถนำเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์นำเสนอในรูปแบบละครได้ค่อนข้างดี ไม่ว่าจะรายการบ้านนี้(ไม่)มีปัญหา หรือรายการผู้ใหญ่มาบอกอนามัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งรายการผู้ใหญ่มาบอกอนามัยที่มีสุประวัติดาวราที่เป็นที่รู้จัก และมีบทบาททางการแสดงดีเป็นตัวเด่นตลอดเพิ่มจุดเด่นให้รายการมากขึ้น

รูปแบบรายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยในบทนี้ มี 4 รูปแบบ ได้แก่ รายการนิตยสารทางอากาศ รายการสารคดี รายการสนทนา และรายการละครสั้น และสปอตส่งเสริมสุขภาพ ใน 2 รูปแบบ คือสปอตเพื่อแจ้งข่าวสาร สปอตเพื่อการรณรงค์ซึ่งได้แยกรูปแบบ 2 ลักษณะ จากวัตถุประสงค์และเนื้อหารายการ นอกจากนี้ได้ข้อสรุปการนำเสนอรายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยว่ามีเทคนิคการนำเสนอหลากหลาย เช่น การบรรยาย การบรรยายสลับการสัมภาษณ์ การสนทนา และนำเสนอในรูปแบบละคร พร้อมทั้งผู้วิจัยได้วิเคราะห์สรุปประเภทเนื้อหา รายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ซึ่งมีเนื้อหาในสาขาต่าง ๆ ตามลำดับ คือ สาขาอายุรศาสตร์ จิตเวชศาสตร์ กุมารเวชศาสตร์ ทันตกรรม สูติ-นรีเวชวิทยา ศัลยศาสตร์ทั่วไป ศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์และกายภาพบำบัด จักษุวิทยา, โสต นาสิก ลาริงซ์วิทยา, เวชศาสตร์ป้องกันและสังคมและสาขารังสีวิทยาและวิเคราะห์สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพจากเนื้อหารายการดังกล่าวพบว่า มีเนื้อหาสะท้อนแนวคิด เกี่ยวกับการป้องกัน มากที่สุด รองลงมา ได้แก่การฟื้นฟูสภาพผู้ป่วย การรักษา และมีแนวคิดอื่น ๆ รวมอยู่ด้วยซึ่งจะได้นำไปประกอบบทบาทหน้าที่ของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อการส่งเสริมสุขภาพในบทต่อไป